

1. ÚVOD

S postupem doby se mění vztah lidí k přírodě a životnímu prostředí. Často podnikáme daleké cesty. Krásu přírody však chceme mít na dosah i každý všední den nebo alespoň víkend. Moderní člověk se snaží rozšířit svůj obytný prostor a využívá přitom mnoho okrasných rostlin, mezi nimiž má své nezastupitelné místo i královna květin – růže.

Pěstování růží se někdy pokládá za příliš náročné a pracné (řez, zimování, nepříjemné „otrnění“). Musíme si ovšem uvědomit, že poskytují květy od června (některé už v květnu) do zámrazu, a proto se jim těžko může vyrovnat jiná dřevina. Barevné efekty růže dosahují větším počtem současně rozvitých květů nebo jejich velikostí. Barevná škála je přitom velmi obsáhlá a zahrnuje, až na příslovečnou modrou, černou a hnědou vlastně vše, co nám příroda dokáže v květech nabídnout. Květy mají i značnou tvarovou rozmanitost, jsou vhodné k řezu a mnohdy i pěkně voní. Letničky a dvouletky jsou podstatně pracnější, počínaje přípravou sadby, každoročním sázením, důslednou zálivkou, odplevelováním, až po likvidaci na podzim. Trvalky, včetně skalniček, zase kvetou jen kratší dobu. Náročnost růží lze srovnat s méně udržovaným trávníkem. S určitými znalostmi můžeme tedy růže pěstovat i v dnešní uspěchané době, pokud si umíme mezi nimi vybrat. V našich školkách, rozářiích nebo v prodeji z dovozu je nyní přes 3000 druhů a odrůd. K občas navštěvované rekreační chalupě nebudeme sázet totéž jako na místa, která máme na očích denně.

Obliba růží roste, dalo by se říci, že po ještě nedávné stagnaci jdou opět do módy. Růže k popularitě mají jako rod několik předpokladů. Předně jejich genetická základna je vzhledem k jiným rodům široká. Lidově řečeno, desítky druhů volně v přírodě rostoucích lze mezi sebou (i když někdy obtížně) křížit. Některé růže vytvářejí četné mutace, tedy odchylky jen v jediném znaku (třeba barvě květu), aniž se mění jiné hodnotné vlastnosti odrůdy. Růže se sice v naprosté většině s výjimkou výsevů původních botanických druhů množí v zahradnické praxi vegetativně (očkování, roubování, řízkování, oddělky), ale netrpí hromadně virovými chorobami, které by se takto přenášely. Většině růží mimoto vyhovují naše klimatické podmínky.

Opatrně bychom měli růže vybírat podle reklamních barevných katalogů. Barevná fotografie a následný tisk dnes dokážou divy a nemusí pravdivě zobrazovat realitu. To si nejlépe uvědomíme, když vidíme důvěrně roky známou růži, která je v katalogu tak „vyzdobená“, že se téměř nedá poznat. Vždy je totiž možné na každé růži něco pěkného nalézt – detail jediného květu, výhonu, větévky, plodu, pohled na keř. Fotograf vyhledá jeden ideální keř nebo skupinu třeba někde ve Středozeří. Listy může naleštit a nemocné obrat, květy doplnit nařezanými z jiných keřů. Hotové zázraky jdou dělat s barvou. Z nafialověle růžové se stává čistě modrá, z rozpitě červenofialové jasně červenooranžová, z vybledle nažloutlé žluté oranžová, ze sytě červené černá. Pozor je třeba dávat také na údaje v katalogu. Zejména na ty, které se vztahují k výšce sadoých a pnoucích růží a k mrazuvzdornosti. Mohou platit v přímořské nebo jižnější Evropě, nikoliv však u nás. Pokud v popisu není některá vlastnost odrůdy uvedena, bývá právě zde „čertovo kopytko“. Ale obchod je obchod a katalogy světových firem mají pravidelně zařazenou stánku novinek toho roku. Kvalitu odrůd však, stejně jako u jiných druhů rostlin, vždycky nejlépe prověří až čas.

2. TROCHU HISTORIE

Vztah člověka k růžím prošel několika na sebe navazujícími obdobími. Nejprve to byl jistě pouhý zájem o výrazně kvetoucí a vonící rostlinu spojený s trháním květů a plodů. Následovalo přemísťování keřů do blízkosti sídel. Potom určitý výběr podle tvaru a barvy květu, rozvoj pěstování a jednodušších technik množení a nakonec i zvládnutí náročného očkování. Až nedávno nastalo období šlechtění, které bylo nejprve zaměřeno na květy, ale později i na způsob růstu, délku kvetení během roku a zlepšování zdravotního stavu růží. První doklady zájmu člověka o růže nalezneme na mincích, nástěnných malbách a hliněných destičkách. Jde o období 4 až 6 tisíc let př. n. l. v Mezopotámii a na Altaji. Později také máme archeologické doklady o růžích v Persii, Egyptě, Indii a Číně. Určitým důkazem toho, že se růže nacházely nejen v přírodě, ale také se již pěstovaly, je zmnožení květních plátků, kterých je tehdy vyobrazováno více než 5. Na Krétě byly na stěnách i na hliněných nádobách objeveny z období 1600 let př. n. l. kresby až s 16 plátky, na území dnešního Turecka v 5. až 7. století př. n. l. s 50 i 100 plátky (stolisky, *Rosa x centifolia*). V Řecku, kam se růže dostaly díky Alexandru Velikému, se původní indické označení pro růži „vrad“ změnilo na „vrodím“ a později „rhodon“. Odtud tedy dnes užívaný název rhodologie pro speciální obor botaniky, zabývající se růžemi. Také název ostrova Rhodos je odvozen od růží. Římané rozvinuli pěstování růží do nebývalých rozměrů. Slavnosti počátku léta a rovněž i růžové sady (stejně jako dnes) se nazývaly rosaria. Víme, že růžemi se silně sypaly podlahy a sušenými květy natvrdo vycpávaly polštáře. Pro zimní potřebu květů se stavěly skleníky. Růžový olej byl tehdy až šestkrát dražší než zlato.

Po zániku Říše římské šílili slávu růží v 8. až 10. století hlavně Arabové. Později za křížáckých válek bylo dovezeno do Evropy mnoho růží a středisko pěstování se přesunulo do Francie. Do střední Evropy se dostaly první zahradní růže díky Turkům v 16. století.

Detail pňoucí růže

3. ZKRATKY POUŽITÉ V KNIZE

Skupiny růží

ČH – čajohybrid
 FG – floribunda grandiflora, velkokvětá floribunda
 FL – floribunda
 MI – miniaturní růže
 MK – mnohokvětá růže
 PH – polyantahybrid
 PL – polyantka
 PK – pokryvná růže
 PN – pnoucí růže
 Sa – anglická růže (ve skupině sadových)
 Sk – sadová růže klasická
 Sr – hybrid *Rosa rugosa* (ve skupině sadových)
 Ss – stolistá růže (ve skupině sadových)
 VK – velkokvětá růže

Barvy květů

B – bílá
 Č – červená
 F – fialová
 M – modrá
 O – oranžová
 R – růžová
 s – světlý odstín (před zkratkou barvy květu)
 t – tmavý odstín (před zkratkou barvy květu)
 Ž – žlutá

Jiné zkratky

ADR – Allgemeine Deutsche Rosenneuheitenprüfung = všeobecné německé testování nových odrůd růží. Odrůda byla oceněna Svazem německých školkařů.
 HK – ocenění dané odrůdy v Mezinárodním soutěžním rozáriu v Hradci Králové
 SN – odrůda v Síni slávy Světové federace růžařských společností
 syn. – synonymum

4. RŮŽE SE PŘEDSTAVUJE

4.1 Morfologie

Podle odlišného přístupu jednotlivých botaniků k systematickému zařazení je popsáno 100 až 300 samostatných druhů růží. Určování některých je obtížné vzhledem ke značné morfologické mnohotvárnosti a vyžaduje porovnání kromě květů, listů, ostnů a šípků také kališních lístků či nekvetoucích letorostů. Často jsou některé druhy vedeny v nižší taxonomické jednotce; tedy jako poddruhy, nebo se za samostatné druhy považují i mezidruhové kříženci. Růže jsou opadavé, vzácně i stálezelené dřeviny. Podle rodu *Rosa* je nazvána celá čeleď rostlin růžovitých (*Rosaceae*). Růže jsou nižší až středně vysoké keře, někdy převísle, poléhavé nebo opírající se o okolní dřeviny, a tím nabývající charakteru lián. Výhony tak často i u nás dosahují délky 5 metrů, ojediněle v subtropích dokonce až 20 metrů. Kořenová soustava se zřetelným hlavním kořenem je u některých druhů růží doplněna o mělce kořenicí podzemní výběžky (např. růže bedrníkolistá, *Rosa pimpinellifolia*, s. 81). Výhony, větvičky a větve jsou až na nemnohé výjimky ostnité. Ostny, které se dají vylomit (výraz trn není morfologicky správný), se podle druhů liší tvarem, velikostí i hustotou umístění na větvích. Jsou buď všechny takřka stejné, nebo výrazně různotvaré. Nalezneme i typy jemně jehličnaté až štětinovité, které však také mohou být na hmat velmi nepříjemné (růže svraskalá, *Rosa rugosa*, s. 84). Složené listy růží jsou střídavé se zubatým okrajem, zakončené jedním lístkem – tedy lichozpeřené, nejčastěji 5četné; někdy chlupaté až přisedle žláznaté. Palisty jsou přirostlé k řapíku.

Foto Sus

Rosa x pteragonis (růže křídlatá) – výhon v zimě

Květy jsou oboupohlavné; u původních botanických druhů miskovitěho tvaru, a jsou umístěny jednotlivě nebo ve víceméně chudých, výjimečně i bohatých květenstvích (například růže mnohokvětá, *Rosa multiflora* s. 77). Velikost květu se u divoce rostoucích růží pohybuje asi od 2 do 10 cm; tyčinek bývá mnoho. Pět korunních plátků (velmi zřídka čtyři) je vejčitého tvaru, často mělce dvoulaločného. Barva planých růží je nejčastěji růžová v různých odstínech, pak čistě bílá, fialově červená; jen málo druhů je žlutých (růže Hugova, *Rosa hugonis*, s. 72). Také u dužnatých plodů – šípků – nalezneme mezi původními druhy růží značnou tvarovou rozmanitost: šípky kulovité, vejčité i ještě více dlouhé. Velikost se pohybuje od 5 do 50 mm. V zabarvení jednoznačně převládá červená, vzácně jsou šípky černé (s. 81), oranžové, žluté. Uvnitř šípků jsou drobné ochmýřené nažky.

4.2 Rozšíření rodu

Plané růže se vyskytují takřka po celé severní polokouli. Nerostou pochopitelně v arktických oblastech a na pouštích. V subtropích i v tropech nalezneme některé druhy v horách

(Etiopie, Filipíny). K oblastem s největším počtem druhů patří Středomoří a východní Asie; naopak jen málo růží roste ve Skandinávii, na Islandu, v Kanadě, na Sibiři. V těchto oblastech růže překračují polární kruh. Převážná většina růží roste ve „starém světě“, ze Severní Ameriky pochází jen asi 22 druhů, které se výrazněji nezúčastnily na vzniku kulturních růží. V České republice volně roste 13 druhů růží; růže rolní (*Rosa arvensis*) je považována pro naše území za vyhynulý druh. I když se s růžemi setkáme téměř všude, nejvíce jich roste v teplých nížinách a pahorkatinách, a to v krajině, kde je ještě hodně rozptýlené zeleně – tedy remízků, mezí, lesních okrajů a vůbec ploch, kde se intenzivně z různých důvodů nehospodář. Mimořádně teplomilná z našich druhů je růže bedrníkolistá (*R. pimpinellifolia*, s. 81), která roste na suchých lesostepních stráních. Určitou výjimku naopak představují dva vlhkomilné druhy – růže převíslá neboli alpská (*R. pendulina*, s. 80) a růže májová (*R. majalis*, s. 75). Tyto růže se vyskytují v chladnějších i horských oblastech. Nejhojnějším, obecně rozšířeným druhem je u nás růže šípková (*Rosa canina*, s. 67).

4.3 Staré skupiny růží

Pro vznik prvních odrůd růží měla základní význam růže galská (*Rosa gallica*, s. 70); dále pak růže mošusová (*Rosa moschata*), růže šípková (*Rosa canina*, s. 67) a hybridní druhy nepříliš jasného původu jako jsou růže damašská (*Rosa x damascena*, s. 90), růže bílá (*Rosa x alba*, s. 88), růže stolistá (*Rosa x centifolia*, s. 89).

Základní zlom v možnostech vzniku nových odrůd nastal až počátkem 19. století. Manželka císaře Napoleona Josefína shromáždila v zahradě Malmaison u Paříže vše, co bylo do té doby mezi růžemi známo (asi 250 odrůd). To způsobilo velký obdiv současníků. Nastala doba záměrného křížení růží, tedy opylování. Možnosti rozšířil patrně opakovaný dovoz růže čínské (*Rosa chinensis*, s. 73). Rychle vznikaly dnes již historické skupiny růží. Mnoho odrůd těchto skupin po vyšlechtění dokonalejších postupně vymizelo.

Cesty ušlechtilých růží byly někdy velmi komplikované. Bourbonky (*Rosa chinensis* x *R. x damascena semperflorens*) mají exotický vznik v náhodně objeveném přírodním kříženci (1817) v Indickém oceánu východně od Madagaskaru na ostrově Réunion (Bourbon), který patří Francii. Odrůdy bourbonek jsou keřové i popínavé, voní, některé i opakují kvetení, mrazuvzdornost je horší. Slavná je 'Souvenir de la Malmaison' (s. 101) z roku 1843.

Francouz Noisset našel v Jižní Karolině v USA roku 1805 na své zahradě pozoruhodný semenáč s tmavými listy a drobnějšími růžovými květy, který opakovaně kvetl. Zaslal jej svému bratru zahradníkovi do Francie, ten pokračoval ve šlechtění a na výstavě roku 1818 představil světu nové růže – noissetky (*Rosa moschata* x *R. chinensis*). Většinou jsou to choulolisté růže s květy sice plnými, ale měkkými v barvě růžové, bílé a nažloutlé. Jinou starou skupinou jsou růže portlandské vzniklé v Itálii. Mají vynikající vůni a květy těsně nad listy.

Důležitou skupinou historických růží jsou také málo ostnitě bengálky, jejichž původ se odvozuje od růže čínské (*R. chinensis*) počátkem 19. století. Postupným křížením s evropskými růžemi se pak vytvářela skupina známých růží čajových neboli čajovek. Toto označení je odvozeno nikoliv od barvy, ale podle vůně květu, který je plný a na krátké stopce. Květy postrádají stejně jako u předchozích historických růží pravou sytě žlutou barvu, mrazuvzdornost je malá. Velkým šlechtitelským úspěchem byla světle žlutá, pnoucí, bujně rostoucí odrůda 'Maréchal Niel' (1864). „Maršálka“ je venku choulolistivá, ale byla dlouho velmi

oblíbenou skleníkovou růží. Ještě dnes můžeme tuto růži zhlédnout například ve sklenicích botanické zahrady v Liberci (s. 408) a ve skleníku na Konopišti (s. 407).

Ve druhé polovině 19. století se však staly nejslavnějšími remontantky. Jak je patrné z názvu, podařilo se u nich dosáhnout slabšího opakovaného kvetení na podzim. Mrazuvzdornost však opět většinou nebyla dostatečná, stejně jako odolnost k houbovým chorobám. Za první typickou remontantku je pokládána růžová 'La Reine' z roku 1842. Nejslavnější a dodnes pěstovaná je bílá 'Frau Karl Druschki' z roku 1901 (s. 94).

Je mnoho dalších stupňů, po nichž se šlechtění růží ubíralo. Musíme ovšem ještě ve zkratce připomenout, kde se vlastně u růží vzala ona tolik žádaná opravdová žluť. Podařilo se to teprve po obtížném křížení s růží kapucínskou (*Rosa foetida*, s. 68), která pochází z Malé Asie, francouzskému šlechtiteli Pernetovi roku 1900. Tyto růže byly dlouho vedeny jako zvláštní skupina a označovány jako pernetky či pernetianky (později splynuly s čajohybridy). Důležitým mezníkem je rok 1867, kdy byla vyšlechtěna Guillotem v Lyonu odrůda 'La France'. Je považována za první čajohybrid. Skupina čajohybridů vznikla prokřížením čajových růží a remontantek. Nastalo výrazné zlepšení kvality květu i jeho opakování. Rok 1867 je často chápán jako počátek moderních růží, ale pochopitelně se různé skupiny růží prolínaly a ještě počátkem 20. století můžeme některé odrůdy přiřadit k historickým. S popisy moderních skupin růží (tedy nyní stále šlechtěných) se blíže seznámíme v kapitole 18.

La France (ČH)

4.4 Významní světoví šlechtitelé růží

Na popiskách se u jednotlivých odrůd růží mimo jména a roku vyšlechtění uvádí i šlechtitel. Protože se láska k růžím dědí, často jde o několik generací. Nejvýznamnější šlechtitelé jsou v následujícím přehledu zvýrazněni.

Austrálie

⇒ Grant

Belgie

⇒ Delfore, Lens, Parmentier, Velle

Bermudy

⇒ Bowie

Česká republika (podrobněji na s. 13)

⇒ Benetka, Böhm, Brada, Havel, Strnad, Urban, Večeřa

Dánsko

⇒ Olesen, Poulsen

5. PRAKTICKÉ ROZDĚLENÍ RŮŽÍ

Charakteristika skupin

Zpočátku se odrůdy růží prostě přiřazovaly k rodičovským druhům. Později se však tento způsob třídění ukázal nepraktický a v mnoha případech přímo nemožný, protože rodokmeny zahrnovaly až desítky položek. Navíc se téměř vždy do nich vloudilo bílé místo, často označené jako náhodný semenáč. Při třídění růží se proto nyní daleko více přihlíží k uspořádání a velikosti květu, ke květenství, výšce rostliny a stabilitě výhonů. I z tohoto hlediska se vyvinulo více systémů, ale zabývat se jimi by zde nebylo účelné. Nyní si přiblížíme členění, které se u nás za léta ustálilo pro svou praktičnost a poměrnou jednoduchost.

V knize neuvádíme rodiče popisovaných odrůd, neboť by to problematiku dále značně rozšiřovalo. Tyto kombinace mají význam zejména pro šlechtitele, nikoliv pěstitele.

Nemusíme za růžemi ani daleko cestovat, aby nám přišla vhod znalost cizích názvů pro skupiny růží. Na barevných obalech nabízených sazenic růží je mnohdy těžké se orientovat.

5.1 Botanické druhy růží (B)

Další používaná označení: plané růže, divoké růže, Wildrosen (německy), species wild (anglicky), botanique rose (francouzsky), ботанические розы (rusky), botaniczny róże (polsky). Původní druhy a typy jim blízké jsou zpravidla robustní keře s jednoduchým, většinou růžovým nebo bílým jednoduchým květem, který má 5 korunních plátků. Až na výjimky kvetou jen na počátku léta, ale bývají pozoruhodné i svými plody (šípky).

5.2 Historické růže (HI)

Další používané zkratky a označení: H, staré růže, historische Rose, Altenrosen (německy), historically rose (anglicky), исторические розы (rusky), történelmi rózsák (maďarsky). Je to souborná skupina, kam se řadí odrůdy, které vznikly před vyšlechtěním současných moderních skupin růží (většinou před rokem 1867). Mezi historické růže patří zejména hybridy růže galské (*Rosa gallica*) a skupiny růží jako jsou bengálky, bourbonky, čajovky, noisetky, portlandky, remontantky. Jako historické růže se někdy uvádějí i hybridy *Rosa x alba*, *Rosa x centifolia*, *Rosa x damascena*; v naší publikaci jsme je přiřadili k botanickým druhům. Keře historických růží mají různý vzhled, květy jsou často hustě plné a vonící. Mezi barvami chybí žlutá a oranžová.

5.3 Velkokvěté růže (VK)

Blíže je možno tyto rozdělit do dvou následujících skupin:

5.3.1 Čajohybridy (ČH)

Další používané zkratky a označení: TH, hybrid tea, tee-hybride (anglicky), Theehybriden, Edelrosen (německy), grootbloemige roze (holandsky), чай гибриды (rusky), róże wielkokwiatowe (polsky), tea hibridek (maďarsky).

Čajohybridy jsou keře vysoké 50 až 120 cm (ojediněle i 150 cm), mají několik pevných vzpřímených výhonů. Květy na lodyhách jsou po 1 až 6, poupě je pevné. Rozevřený plný

květ má průměr větší než 9 cm. U čajohybridů je ze všech skupin růží největší zastoupení různých barevných tónů. Růže této skupiny kvetou až do zámrazu, někdy s menšími přestávkami; hlavně v srpnu bývá kvalitních květů málo.

5.3.2 Floribundy grandiflory (FG)

Další používané zkratky a označení: FGR, FI-Gr, velkokvěté floribundy, grandiflora, grootbloemige floribunda (holandsky).

Jde o malou skupinku růží podobných čajohybridům, od nichž se liší pouze tím, že má více květů v květenstvích.

5.4. Mnohokvěté růže (MK)

Označení mnohokvěté růže nám toho mnoho neříká, pouze to, že růže vytváří početnější květenství, ale odrůda sem zařazená může mít velikost květů od 2 do 9 cm. Je tedy nutné rozčlenění do třech následujících skupin.

5.4.1 Floribundy (FL)

Další používané zkratky a označení: F, FI, Beetrosen (z němčiny „záhonové růže“), což je souborné označení pro FL, PH, PL, róże rabatowe (polsky, FL, PH, PL).

Tyto růže jsou nižší než čajohybridy, tedy 50 až 100, ojediněle 120 cm. Keře jsou většinou rozložitého vzrůstu, poměrně dobře zakrývají půdu. Květy jsou seskupeny v květenstvích po více kusech – obvykle 4 až 9. Poupě bývá kratší, měkčí a rychle se rozvíjí. Květ je zpravidla plný, ale ojediněle jsou zařazovány mezi floribundy i růže s jednoduchými květy. Velikost květů je menší než u čajohybridů – 6 až 9 cm, málokdy voní. Dnešní odrůdy kvetou prakticky bez přestávky po celé letní období, mnohé až do zámrazu.

Mezi floribundy dnes řadíme i nepočetnou skupinku garnetek s menšími, hustě plnými květy.

5.4.2 Polyantahybridy (PH)

Další používané zkratky a označení: Pol. H, Polyantharosen, Beetrosen, Polyantha-Hybride (německy), róże rabatowe (polsky).

Skupina růží vysokých 50 až 100 cm, květy jsou menší než u floribund a častěji s volným středem. Průměr otevřeného květu je jen 4 až 7 cm. Kvetou většinou nepřetržitě.

5.4.3 Polyantky (PL)

Další používané zkratky a označení: P, pol., Polyantharosen, Beetrosen (německy), róże rabatowe (polsky).

Typické polyantky jsou keře vysoké 50 až 120 cm. Květy mají velikost 2 až 5 (zřídka 6) cm. V květenství bývají desítky květů a jejich krása vydrží až do mrazu. Většinou nevoní.

5.5 Sadové růže (S)

Jako sadové označujeme takové odrůdy růží, které dorůstají výšky alespoň 1,2 m (výjimečně jen 80 cm). Výhony v průměrné zimě podstatně nenamrzají, měly by stát pevně vzpřímené, případně v mírném oblouku a vytvářet kompaktní keř. Květy mají sadové růže jednotlivé nebo v květenstvích, plné i prázdné. Kromě růží remontujících jsou zde i jen jednou kvetoucí, tedy jen začátkem léta. Vedle květů mají svou okrasnou hodnotu často i šípky.

Rozlišujeme zde čtyři následující skupiny.

5.5.1 Klasické sadové růže (Sk)

Další používané zkratky a označení: SA, Sd, sad., sadovky, parkové růže, keřové růže, Strauchrosen, Parkrosen (německy), shrub (anglicky), heester rozen (holandsky), парковые розы (rusky), róze parkowe (polsky), park rózsák (maďarsky).

Statné keře dorůstají výšky 1,2 až 3 m (někdy i více), často rostou i hodně do šířky.

5.5.2 Rugosa hybridy (Sr)

Další používané zkratky a označení: Rug. H., RgH, ругоза гибрид (rusky).

Hybridy vzniklé od růže svraskalé, které se poznají podle typicky utvářeného lesklého a zvl-

Posezení pod pnoucími růžemi (‘New Dawn’)

něného listu. Husté kompaktní keře bývají 80 až 150 cm vysoké. Květ je nejčastěji 7 až 9 cm velký. Po hlavním období kvetení počátkem léta opakuje rugosa hybridy květ v menší míře i později, silně voní. Tyto růže mají dužnaté, kulovitě zploštělé velké šípky. Rostliny jsou silně ostnité, rozrůstají se do okolí podzemními výběžky. Patří mezi všestranně nejodolnější růže.

5.5.3 Růže stolisté (Ss)

Další používaná označení: stolistky, centifolia hybridy, centifolie, cabbage rose (francouzsky), heesterrozen (holandsky), центифольная (rusky), róze stolisté (polsky).

Staré, ale stále známé a občas pěstované růže stolisté neboli stolistky, můžeme také přiřadit k sadovým růžím. Rostliny rostou vzpřímeně, květy jsou nahlučené s velkým počtem plátků, silně voní. Až na vzácné výjimky kvetou jen na počátku léta. Zvláštností jsou mechovky, které mají stopkaté žlásky na květní stopce i kalichu.

5.5.4 Anglické růže (Sa)

Další používaná označení: english Rose (anglicky)

Růže se zvláštním hvězdovitým (čtvrceným) utvářením hustě plného květu nedávno vyšlechtěné se označují jako růže anglické. Nyní růže tohoto typu vznikají i jinde. Díky hybridizaci starých odrůd do moderních růží většinou mají již jinak skoro zapomenutou silnou vůni. Z hlediska růstových vlastností je sice většinou můžeme zařadit mezi růže sadové, ale jsou zde i odrůdy, které v našem klimatu zřejmě nikdy nedosáhnou výšky sadových růží (120 cm). Květy jsou velké 8 až 11 cm, často se sklánějí dolů.

5.6. Pnoucí růže (PN)

Další používané zkratky a označení: PP, cl., popínavé, Kletterrosen (německy), climber, climbing, rambler (anglicky), klimrozen (holandsky), róze pnace (polsky), kúszo rózsák (maďarsky).

Pnoucí růže se vyznačují dlouhými výhony, které ve větší míře podstatně nevymrzají. Jde tedy v podstatě o růže sadové, jež se nedokáží udržet ve vzpřímené poloze. Nemají samy žádné úponky nebo jiná zařízení, která by umožňovala se aktivně popínat. Opírají se pouze o konstrukci a musí být přivazovány. Za minimální výšku, abychom růži mohli zařadit mezi pnoucí, považujeme 2 m. Květy jsou různé velikosti (3 až 11 cm) i tvaru. Skupina zahrnuje odrůdy jednou i opakovaně kvetoucí (remontující) s květy plnými, vzácněji jednoduchými. Přejít mezi růžemi pnoucími a sadovými, ale i pokryvnými není v některých případech přesně vymezen a tutéž růži můžeme tedy různě využít.

Někdy (zejména v cizině) se ještě dále dělí tyto růže na ramblery (popínavé) se zvláště dlouhými, tenkými a ohebnými výhony, které kvetou jen jednou počátkem léta menšími květy (např. ‘Excelsa’), a na climbery (pnoucí), jež mají výhony kratší a pevnější. Tyto růže opakuje kvetení během roku a jejich květy jsou velké (např. ‘Sympatie’).

Růže označované jako climbing představují mutace, jež se odlišují od výchozí odrůdy (obvykle čajohybridu) jen delšími výhony (např. ‘Climbing Gloria Dei’). Často u nás namrzají, anebo vzhledem k velké zelené ploše mají jen málo květů.

Zvláštní pozornost si jistě zaslouží hybridní druh *Rosa x kordesii* (*Rosa rugosa* x *R. wichurana*), který se stal základem mnoha pěkných a zdravých pnoucích růží (např. ‘Dortmund’)

5.7 Pokryvné růže (PK)

Další používaná označení: půdopokryvné, Bodendeckerrosen (německy), ground cover (anglicky), róže okrywowe (polsky).

Představují skupinu růží, u nichž je nejdůležitější vlastností schopnost zcela pokrýt půdu a zamezit tak růstu jiných rostlin. Výška porostu by neměla přesahovat 80 cm (ojedinelé metry). Pokryvné růže by neměly růst vzpřímeně, ale víceméně plazivě. Tím se liší od polyantek (PL), polyantahybridů (PH), případně i floribund (FL). Květy jsou malé (2 až 8 cm), někdy i prázdné a často v bohatých květenstvích. Pokryvné růže většinou opakují kvetení až do zámrazu.

5.8 Miniaturní růže (MI)

Další používaná označení: mini, zakrslé, skalkové, pokojové, trpasličí, Zwergrosen (německy), миниатюрные розы (rusky), miniaturowe (polsky), törpe rózsák (maďarsky).

Základní vlastností vymezující tuto speciální skupinu růží je zakrslý vzrůst. Růže jsou obvykle jen 30 až 40 cm vysoké, zřídka pouze 20 cm nebo až 70 cm. Velikosti rostlin odpovídá i velikost květů, jež mají průměr jen 2 (zřídka 1) až 5 cm. Na keřích se kvetení pravidelně opakuje, v barvách se často prolíná více tónů.

Mezi růžemi se setkáme i s označením záhonové, což nám říká pouze to, že se mají pěstovat na záhonech. Jsou to tedy dohromady všechny čajohybridy, velkokvěté floribundy, floribundy, polyantahybridy i polyantky.

Hlavně v katalogích se uvádějí občas i další názvy skupin růží, které mají přilákat zákazníky. Nelze je však považovat za přesně definované, ani široce užívané. Vystačíme se zavedenými skupinami a tyto „reklamní růže“ dovedeme do nich zařadit:

Růže keřovité, křovité, trsnaté = růže sadové

Nostalgické, renesanční, starých malířů, romantické, francouzského venkova = historické, případně anglické růže

Patiové = obvykle nízké floribundy

Terasové, pokojové, trpasličí = miniaturní růže

Malé sadovky = obvykle polyantky, polyantahybridy nebo i floribundy (podle velikosti květu a stavby květenství)

Malé pnoucí růže = pokryvné růže

Někdy se nebere na vědomí, že existuje skupina polyantahybridů i floribundů a všechny mnohokvěté růže se řadí mezi polyantky. Za módní pokryvné růže se vydávají odrůdy podstatně vyšší, mnohé z růží nabízených jako sadovky u nás požadovaných 120 cm nikdy nedosáhnou.

Občas prodejci utvářejí z růží podobných vlastností jakési obchodní kolekce, které však nemají nic společného s názvy odrůd. Kolekce mají usnadnit orientaci zákazníků a lákat je k dalšímu nákupu, aby měli výsadbu růží na zahradě barevně doplněnou (pochopitelně převážně o odrůdy dané firmy). Např. kolekce Märchen Rosen (německy pohádkové růže) obsahuje růže s velmi plnými květy asi v deseti barevných tónech. Připojováním názvů z těchto kolekcí k jménům odrůd růží (nebo dokonce jejich zamlčování) se vytváří zmatek.

6. POŽADAVKY RŮŽÍ NA STANOVISŤE

Někdy se růže pokládá za rostlinu velmi náročnou na stanoviště (vždyť je to královna). Přitom jde o dřevinu bez speciálních požadavků. Pokud se pěstování růží nedaří, buď bylo místo vybráno naprosto nevhodně, nebo je růže špatně řezána.

Růže potřebují k zdárnému vývoji dostatek světla, ovšem nikoliv sluneční úpal (u světlých jižních stěn). Tím nejvíce trpí růže anglické, z velkokvětých tmavě červené. Nejlepší je, pokud místem jinak slunci vystavenému prochází v poledne po krátkou dobu stín od vzdálených stromů. V silném stínu se nedaří žádné růži; nejvíce zastínění snesou hybridy *Rosa x alba*, *R. rugosa*, *R. majalis*, *R. pendulina*. Ve stínu rostliny málo kvetou, hůře vyžívají ve dřevě, trpí více chorobami a škůdci. Při výsadbě poblíž větších okrasných či ovocných stromů růže trpí kromě zastínění i nedostatkem živin i vláhy a také špatně rostou. Poněkud jiná je situace v okrasných školkách, kde se dopěstovávají sazenice. Zde na poli na plném slunci se sice růžím často pálí květy a také rychle odkvétají, ale na podzim důležitější pro zahradníky je, že před sklizní výhony řádně vyžívají.

Růžím se daří od nížin do podhorských poloh. V podhorském klimatu (asi 500 až 700 m. n. m.) je výběr již citelně omezen a nemá smysl se zde pokoušet pěstovat odrůdy v této publikaci označené za méně mrazuvzdorné. Zvýšený vliv má v podhůří určité mikroklima. Tedy místa osluněná, chráněná před západními a severními větry uprostřed mírného jižního svahu poskytnou růžím podstatně lepší životní podmínky, než větrům otevřený vrchol či

Příznaky poškození mrazem

17. ROZMNOŽOVÁNÍ RŮŽÍ

17.1 Generativní množení (semenem)

Semeny lze množit botanické (plané) a podnožové druhy růží, na které se pak v létě očkují ušlechtilé (zahradní) růže.

Při vypěstování **podnoží pro keřové růže** se osivo získává z vybraných matečních porostů. Sklizené plody (šípky) se rozdrtí, uloží do písku nebo směsi písku a rašeliny, a to buď s dužninou, nebo samotné, vyluštěné, tj. zbavené dužniny.

Osivo vyluštěné ze zralých plodů (šípků) bývá často „přeléhavé“ (neklíčí při výsevu bezprostředně po sklizni). Aby vyklíčilo, je nutná určitá doba stratifikace (působení nízkých teplot při určité vlhkosti), u podnožových šípků až jeden rok, u ostatních zpravidla několik měsíců. Mezi druhy mohou však být významné rozdíly v potřebné době stratifikace. Zatímco vyžralá semena růže mnohokvěté (*Rosa multiflora*) klíčí bez stratifikace po podzimním i jarním výsevu, Pávův červený šípek (*Rosa canina* 'Pollmeriana') klíčí až po roční stratifikaci. Semena z předčasně sklizených (růžových) plodů *Rosa canina* klíčí zčásti (do 30 %) již v prvním roce, ale značně nerovnoměrně. Proto se od tohoto způsobu v praxi upustilo.

Semena se vysévají do předem odplevelené lehčí půdy, zbavené zejména vytrvalých plevelů, na podzim i na jaře do řádků vzdálených 40 až 45 cm, popř. záhonovým způsobem, kdy je vzdálenost řádků jen 15 cm. Podzimní výsev je spojen s rizikem požeru hlodavci nebo ptactvem, přináší však větší výtěžnost kvalitních podnoží. Na jaře může hrozit nebezpečí, že stratifikované osivo předčasně vyklíčí, což může později znamenat pokřivené kořenové krčky podnoží a následně pak ztížené očkování.

Po vzejití podnoží a během vegetace je nezbytná pravidelná kultivace (okopávka, plečkování) a ošetřování porostu proti houbovým chorobám fungicidy.

Později na podzim, jsou-li plně vyžralé, se podnože dobývají (vyorávají nebo v malém vyrývají). Protože se zpravidla v této době ještě nezbavily zcela listů, je třeba je odlistit. Při větším množství podnoží se vrství do menší výšky v chladné místnosti střídavě kořeny a nadzemní části k sobě a kropí se. Zpravidla během tří dnů ztrácejí listy. Zbytek listů se pak odstraní vytrášením.

Následně se podnože třídí podle tloušťky kořenového krčku (obvyklé jsou třídy 2 až 3, 3 až 5, 5 až 7, 7 až 9, popř. 9 až 12 milimetrů) a zakládají nebo expedují do růžových školek.

Za nejvyšší se považují podnože o tloušťce kořenového krčku 3 až 5 mm, ale pokud se školkuje do horší nebo unavené půdy, jsou vhodnější tloušťky 5 až 7 nebo 7 až 9 mm, které do doby očkování nepřerostou. V podmínkách závlahy a na humózních, živinami dostatečně zásobených panenských půdách se uplatní i nejslabší podnože tloušťky kořenového krčku 2 až 3 mm. To platí především pro vitálnější typ „laxa“.

Vypěstování **podnoží pro stromkové růže** spočívá ve vyškolování nejsilnějších jednolětých semenáčků 'Pávova červeného šípku' o tloušťce kořenového krčku nad 9 mm, a to do velmi pečlivě připravené půdy na podzim nebo zjara do sponu přibližně 90 x 20 cm tak, aby místo rozvětvení bylo asi 3 až 5 cm pod úroveň půdy. Zahuštěný porost od léta není většinou nutné kypřit ani odplevelovat. Do podzimu u většiny podnoží narostou zpra-

vidla dva až tři silné rovné výhony. Po vyorání se ponechává jeden (event. jako rezervu dva) nejsilnější rovný výhon, ostatní nadzemní část se odřízne. Podnože se buď založí k zazimování, nebo expedují do specializovaných školek.

Problematiku zabývající se pěstováním stromkových růží osvětluje blíže předchozí kapitola.

17.2 Vegetativní rozmnožování

Rozlišujeme přímé (autovegetativní) a nepřímé (xenovegetativní) způsoby množení. **Z přímých metod** se mohou uplatnit odnože, řízkování (zejména bylinné, méně dřevité řízky), popř. dělení a hřížení, dále meristémová kultura v laboratoři („in vitro“). Množení meristémově je pracovně nebo technicky náročné, využívá se ve šlechtitelské nebo komerční praxi u specializovaných podniků, proto se touto metodou nebudeme blíže zabývat.

Nepřímé způsoby množení představuje štěpování (očkování, roubování). Dodnes se takto běžně rozmnožuje většina růží, především očkováním, méně často roubováním.

17.2.1 Očkování v pozdním létě

Očkování je nejčastějším způsobem nepřímého vegetativního množení, a proto je zde tento postup představen podrobněji. Je mimo jiné úsporný i z hlediska spotřeby výchozího množitelského (roubového) materiálu, ale především odpadá potřeba budovat speciální zařízení (pařeniště, fóliový kryt, skleník).

Nejprve je třeba vypěstovat podnože ze semen. Tuto činnost je namístě svěřit množitelským závodům. Do navazující etapy množení se lze zapojit takto: podnože na podzim zakoupíme, založíme venku do půdy na stinném místě, přikryjeme event. ještě chvojím, aby šípkové

Školování šípků za rýč

Školování šípků vleže na vozíku

Foto Sus

Čištění kořenových krčků před očkováním

Foto Sus

Seřezávání oček růží

Foto Sus

Očkování růží na kořenový krček šípku

podnože předčasně nevyrašily. Zjara pak co nejdříve podnože vysadíme (školkujeme).

Vhodnými podnožemi jsou Pávův červený šípek (*Rosa canina* 'Pollmeriana') nebo tzv. „laxa“ (*Rosa coriifolia* var. *froebelii* 'Laxa'). Pokud jde o náchylnost k houbovým chorobám, první ze jmenovaných podnoží trpí více černou skvrnitostí, druhá rzí růžovou. Proto se zpravidla podnože během vegetace neobejdou bez jednoho až dvou ošetření fungicidy. Zakoupené podnože jsou již vyříděny podle tloušťky kořenového krčku. V ideálním případě školkujeme (vysazujeme) do dobře připravené panenské půdy, kde předtím žádné dřeviny (včetně růží) nerostly, u Pávova šípku tloušťku kořenového krčku 3 až 5 milimetrů, u typu „Laxa“ stačí 2 až 3 milimetry.

Podnože se školkuje podle ocelového lanka nebo šňůry zjara, jakmile to dovolí stav půdy, do předem zkypršené, ale zároveň již poněkud slehlé a urovnané půdy, na vzdálenost řad 0,8 m, v řádku 0,15 m, a to buď „za rýč“, nebo úzkou motyčkou. Slabší podnože lze sázet i kolíkem. Kořenový krček musí zůstat nad úrovní půdy, abychom si neztížili práci při očkování. Poté se přišlápne zemina ke kořenům tak, aby se vytvořil hrůbek. Během vegetace se plečkuje nebo okopává půda a tím se udržuje v kyprém a bezplevelném stavu. Krátce před očkováním je třeba odhrnout zeminu od kořenového krčku a lehce očistit.

Očkuje se zpravidla na „spící očko“ (po naočkování jen přiroste, ale nevyraší, zůstává přes zimu „spát“) od července do srpna, v období druhé mízy. Očka se odřezávají s tenkým

štítkem kůry ze střední části vyvrážděného letorostu odkvetlé růže. Protože se očka odebírají z dobře vyvrážděných letorostů – zelených roubů – po odkvětu, doporučuje se očkovat přibližně až od poloviny července po dobu 5 až 6 týdnů. Koncem srpna mohou již některé podnože, zvláště zasucha, postupně ztrácet mizu. Očko se zasune do zářezu ve tvaru písmene T na předem očištěném kořenovém krčku podnože. Poté se zaváže očko užší páskou PVC nebo dnes stále častěji speciální gumičkou. Srůst trvá 10 až 14 dnů. Po třech týdnech od naočkování povolíme pásku, gumička obvykle odpadne sama. Ujmeli se očko, ponechaný krátký řápek po doteku odpadne, štítek s očkem zůstává zelený. Zčernali vše, můžeme ještě přeočkovat pod místem řezu. V tom případě se vzhledem k úbytku mízy volí zpravidla technika tzv. Forkertova očkování (chip-budding) popsaná ve speciální školkařské literatuře. Na zimu (listopad) se přihrne místo očkování zeminou, aby očka nevymrzla.

Zjara dalšího roku se zemina znovu odhrne a podnož seřízne 5 až 8 milimetrů nad ujatým očkem, a to mírně šikmo směrem od očka, aby k němu nezatékala voda (přibližně v úrovni původního příčného T-řezu). Rány je vhodné zatřít Latexem. Jeho bílá barva poněkud zmírní vysoušení řezné rány a upozorní nás i na řádky rašících očkovanců, abychom je při okopávce nebo při plečkování nepoškodili. Jakmile ušlechtilý letorost z očka vytvoří 5 až 6 listů, zaštipne se za třetím až čtvrtým dobře vyvinutým listem, aby rozvětvil. Toto zaštipnutí se podle potřeby ještě jednou, u některých hůře obrůstajících od-

Foto Sus

Zavazování vsazených oček růží páskou PVC

Foto Sus

Zavazování oček růží gumičkou

rou. Také si ovšem nádoby můžeme přenést na bezmrazou verandu a přezimovat zde. Na jaře vyškolujeme do volné půdy asi o 5 cm hlouběji, než rostly a dopěstujeme stejným způsobem jako u očkovanců růží.

Při pěstování ve velkém jsou matečné rostliny během vegetace chráněny ve vysokém fóliovníku, což umožňuje až tři jednorázové sklizně do roku při celkovém získání až 600 vysoce kvalitních a zdravých řízků ze čtverečního metru. První sklizeň nastává již koncem května a koncem srpna se růže vysazují ven do řádků. Z druhé sklizně v červenci se rostliny přezimují v pařeništích. Při třetí sklizni v září je třeba použít bezmrazý skleník nebo jiný podobný prostor.

Schopnost zakořeňování je u růží velice specifická a souvisí s jejich předky v rodokmenu. Obecně se však dá říci, že bezproblémově zakořeňují (až na 90 %) všechny růže pokryvné, miniaturní a rugosa hybridy. Dále dobře zakoření většina polyantek, jednou kvetoucích pnoucích růží i historických růží, podaří se to též u mnohých sadových růží a polyanthahybridů. U floribund úspěšně zakořeňování asi polovina odrůd, obdobně jako u botanických druhů. Z velkokvětých a pnoucích růží s opakujícím kvetením dobře zakoření jen málo odrůd. Hlavně tady se musí dobře vybírat. Pokud byla vhodnost růží pro řízkování úspěšně odzkoušena, upozorňujeme na to ve speciální části s popisy odrůd.

Další možností množení růží, i když jen zřídka využívanou, jsou **dřevité řízků**. Před příchodem silnějších mrazů v prosinci se nařezou jednoleté vyvržené výhony se třemi pupeny o délce 15 až 20 cm. Dolní řez se vede asi 5 mm pod pupenem, horní nad pupenem. Řízky zabalíme, aby nevysychaly, a uložíme do teploty přibližně +2° C. Pícháme na jaře (neobrátit) do kypré půdy tak, aby nejvyšší pupen byl těsně nad povrchem půdy. Záhon zakryjeme fólií a zastíníme. Metoda se osvědčila hlavně u pnoucích růží s dlouhými výhony.

17.2.3 Dělení a hřížení

Dělení je prastará metoda, stále však někdy výhodná, hlavně v případě, že růže přesazujeme. Rýčem část keře na podzim nebo na jaře oddělíme. Rány na kořenech začistíme zahradními nůžkami a také přiměřeně zkrátíme nadzemní část. Metoda je proveditelná u všech růží, které tvoří kořenové výběžky; tedy zejména *Rosa gallica*, (s. 70), *R. majalis* (s. 75), *R. pimpinellifolia* (s. 81), *R. rugosa* (s. 84). Dále pak u odrůd vniklých bezprostředně z těchto druhů.

Někdy můžeme vyzkoušet také hřížení. Přichází v úvahu, když v dohledné době budeme muset růži na místě zlikvidovat a přesazování nemusí dobře dopadnout. Jednoletý dřevnatý výhon rostoucí nízko nad zemí ohneme tak, aby střední část, kterou nařízíme, byla v jamce ve směsi rašeliny a kompostu, zatímco vrchol bude směřovat ven. Vše řádně upevníme. Hřížit je nejlépe pozdě na podzim, příští rok vyšťípeme na výhonu květy. Oddělujeme až po vytvoření bohatých kořenů. Metoda je vhodná nejen pro pokryvné, ale i pro pnoucí růže s tenkými pružnými větvemi.

18. VÝBĚR VÝZNAMNÝCH ODRŮD RŮŽÍ PODLE JEDNOTLIVÝCH SKUPIN

VYSVĚTLIVKY:

SYNONYMA (syn.):

Uvádíme zde jen ta nejčastější synonyma, nikoliv chyby vzniklé kdysi překlápem a záměnou jediného písmene. Zde je správný název zjevný. Někdy se růže k pěstíteli dostávají pod značkou určenou pro patentovou ochranu (mívá první tři písmena velká); tu k výčtu přidáváme také, ale až na posledním místě a bez jednoduchých uvozovek

SKUPINA:

Některé odrůdy růží jsou na hranici mezi dvěma i třemi skupinami. Hlavní skupinu uvádíme v tomto případě jako první.

VÝŠKA KEŘE:

Uváděná rozmezí výšky platí pro naše průměrné klimatické a půdní podmínky. Když růže roste delší dobu na teplém, vlhkém a před větrem chráněném místě v úrodné půdě v nížině, naroste někdy do výšky i podstatně větší. Mimoto některé odrůdy mají sklon k „vystřelování“, což znamená, že třeba jen jediný výhon podstatně přeroste ostatní. To jsme však při určování průměrné výšky nebrali v úvahu.

DOBA KVĚTU:

Hlavním obdobím kvetení takřka všech růží je červen, někdy dokonce označovaný jako měsíc růží. Mnohé růže ovšem kvetou opakovaně až do podzimu ve skoro stejné intenzitě. Jiné odrůdy mívají přestávky (zejména v srpnu) a další růže sice kvetou stále, ale jen ojedinělými květy. Na intenzitu kvetení má vliv zálivka, výživa, zastínění, a v míře podstatně počasí. Příliš radikální řez další kvetení opoždí.

PRŮMĚR KVĚTU:

Květy jsme měřili plně a optimálně vyvinuté. Takto zjištěný údaj bývá pro druh či odrůdu charakteristický a směrodatný. Květ na počátku vývoje je pochopitelně menší. Zakrnlé květy mohou být v období suchém, na slunečním úpalu, u rostlin podvyživených, na podzim (od října). Malé květy se tvoří u velkokvětých odrůd, pokud neodstraňujeme květy odkvetlé nebo je sice odstraňujeme, ale jen jednotlivě uštipujeme a hlouběji neřežeme.

BARVA KVĚTU:

Barva bývá u mnoha růží více proměnlivá, než se by se očekávalo. Často je poupě jiné (tmavší), ale i již plně rozvinuté květy mohou barvu postupně měnit. Atypické bývá zabarvení po dešti, těsně před opadem korunních plátků, u květů deformovaných a podzemních. Na ostrém slunci je barva světlejší, ve stínu tmavší. Zdánlivě se nám jeví odlišná barva k večeru při jiném úhlu dopadu slunečních paprsků nebo při nevhodném pozadí.

ZDRAVOTNÍ STAV:

Informační údaje jsou zaměřeny především na stupeň mrazuvzdornosti nebo náchylnosti k významným houbovým chorobám v našich poměrech. Ty se mohou lišit od údajů zahraničních. S nověji nebo krátce u nás pěstovanými odrůdami nemusíme mít dostatek zkušeností.

POZNÁMKA:

Jednoduché květy jsou dostatečně patrné z fotografií, jen u hustě plných na tuto okolnost upozorňujeme i v textu. Některé odrůdy jsou blízké příbuzné botanickým druhům, z nichž vznikly, označují se proto jako hybridy tohoto druhu – např. hybrid *Rosa pimpinellifolia* (růže bedrníkolistá), nebo jen zkráceně rugosa hybridy, pocházející od růže svraskalé (*Rosa rugosa*). Odrůdám růží jsou udělována odborníky ocenění. Pro nás jsou ovšem podstatná jen ta, která získaly růže v našich klimatických podmínkách při pěstování ve volné půdě, a hodnocení celých rostlin, nikoliv na přehlídkách řezaných květů. Ocenění pod označením **ADR** (Allgemeine Deutsche Rosenneuheitenprüfung = všeobecné německé testování nových odrůd růží) je udělováno nejlepším růžím na základě hodnocení v 11 rozářiích Německa (získalo zatím asi 230 odrůd). Zkratka **HK** upozorňuje, že růže získala ocenění v Mezinárodním soutěžním rozáriu v Hradci Králové (celkem asi 250 odrůd). Dále je třeba upozornit že, Světová federace růžařských společností (World Federation of Rose Societies, WFRS) uvádí vynikající a pro další šlechtění zvláště důležité odrůdy do Síně slávy. Na zařazení růže v následujícím popisu upozorňuje **SN** (celosvětově asi 25 odrůd).

Foto Sus

ROSA ARKANSANA RŮŽE ARKANSASKÁ

Foto Sus

PŮVOD: Severní Amerika

SKUPINA: botanická růže (B)

VÝŠKA KEŘE: 60 až 100 cm

DOBA KVĚTU: červen, červenec

PRŮMĚR KVĚTU: 6 cm

BARVA A TVAR KVĚTU: červeně fialová

ZDRAVOTNÍ STAV: Nebyly pozorovány podstatné problémy z hlediska napadení chorobami.

POZNÁMKA: Na rozdíl od jiných botanických růží kvete již na letorostech, tedy už ve školce. Má podzimní červené zbarvení listů. Byla pojmenována podle řeky Arkansas v USA ve státě Colorado.

Foto Žlebčík

ROSA CANINA RŮŽE ŠÍPKOVÁ

PŮVOD: Evropa, západní Asie, severní Afrika

SKUPINA: botanická růže (B)

VÝŠKA KEŘE: 250 až 300 cm

DOBA KVĚTU: květen, červen

PRŮMĚR KVĚTU: 5 až 6 cm

BARVA A TVAR KVĚTU: světle růžová až bílá

ZDRAVOTNÍ STAV: Odolná růže někdy trpí černou skvrnitostí, jinak vysoce mrazuvzdorná.

POZNÁMKA: Obecně je rozšířena po celém území ČR, a to od nížin až do hor. V USA a Austrálii není původní, ale zplanělá se tu místy šíří. Šípky se často sbírají na sušení. Růže se dá množit výsevem. Od růže šípkové byly získány odrůdy s rovným a bezostným kořenovým krčkem, které se využívají jako podnožové růže (očkuje se na ně). Jsou to: *Rosa canina* 'Pollmeriana' (Pávův červený šípek), *R. canina* 'Inermis', *R. canina* 'Schmid Ideal' a také blíže příbuzná *R. coriifolia* 'Froebelii' neboli *Rosa dumetorum* 'Laxa'.

Foto Sus

Rosa coriifolia 'Froebelii'

Foto Žlebčík

ROSA FOETIDA var. BICOLOR MÁNESOVA RŮŽE

Syn.: *R. foetida bicolor*, *R. lutea* 'Bicolor'

Foto Žlebčík

Rosa foetida (růže zápašná)

PŮVOD: Malá Asie

SKUPINA: botanická (B) i sadová (Sk) růže

VÝŠKA KEŘE: 190 až 230 cm

DOBA KVĚTU: květen, jen několik dní

PRŮMĚR KVĚTU: 5 až 6 cm

BARVA KVĚTU: světle červená, ve středu a na rubu žlutá

ZDRAVOTNÍ STAV: Značně choulostivá, u nás často namrzá, silně trpí černou skvrnitostí.

POZNÁMKA: Poněkud nepříjemně voní. Český malíř růží často zobrazoval. Původní druh *Rosa foetida* (růže kapucínská, žlutá nebo také páchnoucí) má květ jen žlutý a jednoduchý, častěji se pěstuje plnokvětá *R. foetida* var. *persiana*.

Foto Sus

Foto Žlebčík

ROSA GLAUCA RŮŽE SIVÁ

Syn.: *R. ferruginea*, *R. rubrifolia*

PŮVOD: jižní a střední Evropa

SKUPINA: botanická růže (B)

VÝŠKA KEŘE: 230 až 280 cm

DOBA KVĚTU: červen

PRŮMĚR KVĚTU: 4 až 5 cm

BARVA KVĚTU: fialově růžová s bílým středem

ZDRAVOTNÍ STAV: vysoce mrazuvzdorná a všestranně odolná růže

POZNÁMKA: Roste divoce vzácně na Slovensku v Nízkých Tatrách. Nápadný je naředlý a nafialovělý list. Nezralé šípky jsou kaštanově hnědé; později zčervenají. Dá se dobře množit výsevem.

Foto Sus

OBSAH

Předmluva (Sus)	5
1 Úvod (Žlebčík, Sus)	6
2 Trochu historie (Žlebčík, Sus)	7
3 Zkratky použité v knize (Žlebčík, Sus)	8
4 Růže se představuje (Žlebčík, Sus)	9
4.1 Morfologie	9
4.2 Rozšíření rodu	9
4.3 Staré skupiny růží	10
4.4 Významní světoví šlechtitelé růží	11
4.5 Šlechtitelé růží v Čechách a na Moravě	13
4.6 Šlechtitelé růží na Slovensku	16
4.7 Názvy růží	19
5 Praktické rozdělení růží – charakteristika skupin (Žlebčík, Sus)	20
5.1 Botanické druhy růží (B)	20
5.2 Historické růže (HI)	20
5.3 Velkokvěté růže (VK)	20
5.3.1 Čajohybridy (ČH)	20
5.3.2 Floribundy grandiflory (FG)	21
5.4. Mnohokvěté růže (MK)	21
5.4.1 Floribundy (FL)	21
5.4.2 Polyantahybridy (PH)	21
5.4.3 Polyantky (PL)	21
5.5 Sadové růže (S)	21
5.5.1 Klasické sadové růže (Sk)	22
5.5.2 Rugosa hybridy (Sr)	22
5.5.3 Růže stolisté (Ss)	22
5.5.4 Anglické růže (Sa)	22
5.6. Pnucí růže (PN)	23
5.7 Pokryvné růže (PK)	24
5.8 Miniaturní růže (MI)	24
6 Požadavky růží na stanoviště (Sus, Žlebčík)	25
7 Uplatnění růží (Žlebčík, Sus)	27
7.1 Rodinné zahrady	27
7.2 Parky a větší sadové úpravy	27
7.3 Předzahrádky	28
7.4 Okolí komunikací	28
7.5 Výškové uplatnění růží	28
7.6 Svažité pozemky	29
7.7 Skalky	29
7.8 Živé ploty a obruby	30
7.9 Hřbitovy	30
8 Výsadba růží a používané spony (Sus, Žlebčík)	31
9 Řez růží po výsadbě (Sus)	33

10 Řez růží v dalších letech (Sus, Žlebčík)	34
10.1 Principy tvarování a řezu růží	34
10.2 Zásady při letním řezu růží	37
10.3 Zmlazování a přesazování starších růží	38
11 Výživa a hnojení růží, poruchy ve výživě (Sus, Rod)	39
12 Odplevelování porostu růží během vegetace (Sus, Rod)	41
13 Škodliví činitelé růží (Rod)	43
13.1 Neparazitní poruchy	43
13.2 Choroby růží	43
13.3 Škůdci růží	46
14 Zazimování růží (Sus)	50
15 Zvláštní způsoby pěstování růží (Sus, Žlebčík)	51
15.1 Stromkové růže	51
15.2 Růže v nádobách a v bytě	52
16 Kombinace růží s jinými rostlinami (Žlebčík, Sus)	55
17 Rozmnožování růží (Sus, Žlebčík)	58
17.1 Generativní množení (semenem)	58
17.2 Vegetativní rozmnožování	59
17.2.1 Očkování v pozdním létě	59
17.2.2 Řízkování	63
17.2.3 Dělení a hřížení	64
18 Výběr významných odrůd růží podle jednotlivých skupin (Žlebčík, Sus)	65
18.1 Botanické druhy růží	66
18.2 Historické růže	92
18.3 Velkokvěté růže	105
18.4 Mnohokvěté růže	191
18.5 Sadové růže	254
18.6 Pnucí růže	315
18.7 Pokryvné růže	367
18.8 Miniaturní růže	388
19 Zajímavosti ze světa růží (Žlebčík, Sus)	399
19.1 Růže nevšedních barev	399
19.2 Růže a vůně	400
19.3 Růže ve váze	401
19.4 Růže v kuchyni	403
20 Kam za poučením (Žlebčík, Sus)	404
20.1 Rosa klub	404
20.2 České růžové zahrady	404
20.3 Slovenské růžové zahrady	409
20.4 Růžové školky v ČR	410
20.5 Adresy nedalekých rozáří v sousedních zemích	412
21 Heslář odborných termínů (Sus, Žlebčík, Rod)	415
22 Doporučená literatura a internetové zdroje (Žlebčík, Sus)	420
23 Abecední přehled druhů a odrůd v knize (rejstřík)	424